

Nr 3.

Andra kammarens allmänna beredningsutskotts utlåtande över motion om rätt för vissa elever vid landets läroanstalter att åtnjuta rabatt å statens järnvägars busslinjer.

I en inom andra kammaren väckt motion, nr 23, har herr *Gustafsson* i Borås *m. fl.* föreslagit, att riksdagen hos Kungl. Maj:t måtte hemställa om åtgärder syftande till att samma bestämmelser som gäller för statens järnvägar (utformade i SJ:s författningssamling, särtryck 87 a) även måtte gälla av SJ ägda busslinjer.

Motionärerna erinrar om att en stor del av eleverna vid landets läroanstalter har sina hem på annan ort än skolinackorderingsorten. För att underlätta deras kontakt med hemmen har samhället trätt hjälpsamt emellan genom att under vissa villkor erbjuda 50 procents rabatt å resekostnaden mellan skolinackorderingsorten och hemorten. Denna rabatterning gäller alla i svensk persontrafik deltagande järnvägar, ångbåtsleden Hjo—Hästholmen samt SJ:s automobillinje Övertorneå—Pajala. Nedsättningen gäller däremot icke SJ:s busslinjer i övrigt. Med hänsyn till den betydelse SJ:s busstrafik numera fått för landsbygden, bör bestämmelserna utsträckas att innefatta även denna trafik, detta så mycket mer som många privata busslinjer i Norrland ävensom postverket tillämpar samma system som SJ.

Utskottet har över motionen inhämtat yttrande från järnvägsstyrelsen.

Styrelsen, som avstyrker motionen, anför i huvudsak:

Enligt järnvägstaxan, som helt tillämpas även vid SJ:s automobillinje Övertorneå—Pajala, är nedsättning av biljettavgifterna f. n. medgiven för ett stort antal kategorier resande. Detta är fallet — förutom för i motionen nämnda läroverkselever — för folkskolebarn, lärjungar vid dövstum- och blindskolor samt vanföra, konfirmerade medellösa dövstumma, scouter, mötesdeltagare, slutna sällskap, fotbollslag *m. fl.* Flertalet av nedsättningarna har tillkommit av sociala skäl och utan hänsyn till järnvägarnas ekonomiska intressen. Styrelsen har icke i något fall ansett sig kunna medge motsvarande nedsättningar å busslinjerna utan har konsekvent avvisat alla framställningar härom. Ett medgivande av nedsättning åt viss trafikantgrupp skulle omedelbart komma att följas av krav från andra grupper om samma förmån.

Taxenedsättningar av allmän karaktär vid busslinjerna skulle å vissa sträckor, där såväl tåg- som bussförbindelser finns att tillgå, medföra överflyttning av resande från tågen till bussarna, vilket med hänsyn till bus-

sarnas — i förhållande till tågen — starkt begränsade kapacitet komme att åsamka busstrafiken icke ringa svårigheter, helst som nedsättningsresorna oftast äger rum på lördagar och söndagar, då belastningen på bussarna är störst. Härtill kommer, att taxenedsättningar av någon betydelse f. n. icke kan medgivas å busslinjerna, med mindre kompensation för inkomstbortfallet erhålles genom höjda biljettpriser för andra resor. Taxenedsättningar för vissa trafikanter måste därför medföra höjda avgifter för andra. En sådan taxesättning kan styrelsen icke förorda utan anser sig böra eftersträva låga och enhetliga taxor, lika för alla trafikanter. Det är även angeläget, att busstrafiken får arbeta under samma enkla former som hittills och att den ej belastas med nedsättningar och särbestämmelser, som försvårar arbetet och medför ökade kostnader, främst på personalsidan.

Det är riktigt, att postverket på sin tid kopierat järnvägens bestämmelser och medgett 50 procents nedsättning samt att nedsättningen alltjämt tillämpas. Detta förhållande kan dock icke få utgöra skäl för att liknande bestämmelser införes även vid SJ:s busslinjer. Dessa har nämligen en mångdubbelt större utsträckning och trafikomfattning än postverkets, och konsekvenserna av en nedsättning får för SJ en helt annan storleksordning. Det föreligger heller icke några svårigheter för postverket att begränsa en medgiven nedsättning till en viss grupp resande, vilket däremot knappast låter sig göra vid SJ:s busslinjer, där trafikanterna alltid vid framställningar om taxenedsättningar åberopar järnvägstaxans nedsättningar och finner det naturligt, att dessa i full utsträckning skall gälla även i SJ:s busstrafik.

Styrelsen erinrar till sist om bestämmelserna i SFS nr 552/46 angående statsstipendier för bedrivande av studier vid allmänna läroverk med flera läroanstalter. I 8 § 2 mom. sista stycket av denna författning stadgas, »att särskilt stipendium må tilldelas inackorderad lärjunge såsom bidrag till kostnaden för skäligt antal resor mellan bostadsorten och skolorten». Möjlighet föreligger alltså för ifrågavarande skolelever att få sina kostnader för resor till och från hemmet täckta med statsmedel.

Utskottet finner det i och för sig önskvärt, att samma nedsättning av biljettpriset tillämpas för den skolungdom, som i motionen avses, vid resa såväl med buss som med järnväg. Kostnaden för besök i hemmet synes nämligen icke böra vara högre, om en elev har sitt hem i ort, som betjänas med buss, än om han bor på en ort med järnvägsförbindelse till skolorten.

Det kan givetvis sägas, att om dylik nedsättning vid resa med buss medges för skolungdom, motsvarande krav på nedsättning kommer att framföras av andra kategorier resande. Enligt utskottets mening behöver emellertid en eventuell nedsättning för ifrågavarande skolungdom inte bli av prejudicerande betydelse, eftersom samma skäl för nedsättning icke torde kunna anföras av andra resande.

Emellertid anser utskottet å andra sidan, att bestämmande för taxenedsättningen vid statens järnvägar först och främst måste vara ekonomiska och trafiktekniska faktorer. Det gäller dock, enligt vad utskottet ansett sig kunna konstatera, en relativt fåtalig grupp, varför den ifrågasatta nedsättningen av biljettpriset icke torde mera märkbart kunna påverka statens järnvägars ekonomi. Det synes därför icke uteslutet, att det även från ovan angivna synpunkter kan visa sig befogat att vidtaga en nedsättning av biljettpriset i enlighet med motionärernas önskemål.

Utskottet förutsätter, att järnvägsstyrelsen, om så visar sig möjligt från de synpunkter, styrelsen främst har att ta hänsyn till, kommer att göra taxorna enhetliga vid tåg och buss för i motionen åsyftad skolungdom. Utskottet får därför hemställa,

att motionen II: 23 ej måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 24 februari 1953.

På utskottets vägnar:

PATRIK SVENSSON.

Närvarande: herr Svensson i Alingsås, fru Sjöstrand, herrar Gustafsson i Bogla, Dickson, fru Svedberg, herrar Jönsson i Rosshol*, Sehlstedt, Nilsson i Bästekille, Hammar, Adolfsson, Bark, Nestrup, Braconier, Andersson i Ronneby*, Bengtsson i Halmstad, Anderson i Sundsvall, Andersson i Linköping, Nelander, Andersson i Ryggestad* och Jacobsson i Sala*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herrar *Gustafsson* i Bogla, *Bengtsson* i Halmstad och *Andersson* i Linköping, som ansett, att utskottets utlåtande bort ha följande lydelse:

Utskottet finner det i och för sig önskvärt med åtgärder syftande till att underlätta för skolungdom att under veckohelgerna besöka sina hem. Huruvida detta bör ske genom generella taxenedsättningar eller genom en förstärkning av redan utgående stipendier har utskottet icke ansett sig böra ta ställning till.

Motionärernas önskemål om en sådan justering av biljettaxorna för SJ-bussarna så att dessa komme att överensstamma med järnvägarnas har utskottet full förståelse för. Man stöter här emellertid på trafiktekniska och ekonomiska konsekvenser, från vilka man icke kan bortse, om man samtidigt önskar att trafikföretagen skall drivas rationellt. Det kan också starkt ifrågasättas huruvida riksdagen bör söka påverka taxesättningen i ett affärsdrivande verk. Inte minst bör försiktighet iakttagas när det gäller

statliga företag som driver sin verksamhet i konkurrens med företag representerande andra företagsformer.

Utskottet förutsätter dock, att järnvägsstyrelsen kommer att ha sin uppmärksamhet riktad på ifrågavarande spørsmål och att styrelsen, om så visar sig möjligt, kommer att göra taxorna enhetliga vid tåg och buss för i motionen åsyftad skolungdom. Utskottet får därför hemställa,

att motionen II: 23 ej måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.